

Handläggare:
Hans Hellström

Landstingsstyrelsen

Yttrande över betänkandet (SOU 2003:53) *Dentala material och hälsa*

Ärendet

Stockholms läns landsting har av Socialdepartementet beretts möjlighet att avge yttrande över betänkandet *Dentala material och hälsa* (SOU 2003:53) som framlagts av Dentalmaterialutredningen – vård och bemötande. Sammanfattning av betänkandet bifogas.

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslås besluta

att som svar på remissen överlämna detta tjänsteutlåtande samt

att omedelbart justera beslutet.

Bakgrund

Dentalmaterialutredningens betänkande *Dentala material och hälsa* (SOU 2003:53) handlar om ”bemötande, utredning och vård av personer som relaterar sina symtom till dentala material m.m.” Utredningen visar att problemen med dentala material, särskilt amalgam, fortfarande inte är lösta. Många människor oroar sig över biverkningar och anser att deras ofta svåra besvär orsakas av tandfyllnadsmaterial. Bemötandet av dessa personer i sjukvården lämnar fortfarande en del övrigt att önska. Kunskaperna hos vårdpersonalen anses otillräckliga.

Förvaltningens synpunkter

Utredningen har på kort tid kunnat lämna en välskriven och omfattande rapport som belyser olika aspekter av problematiken. Rapporten kommer att kunna användas som uppslagsbok i hur materialfrågor tidigare har handlagts.

Bilagor:

- 1 Sammanfattning av betänkandet
- 2 Synpunkter från miljöavdelningen LK
- 3 Synpunkter från upphandlingsavdelningen LK

Miljömedicinsk riskanalys

Utredningen har anlitat professorn Maths Berlin att göra en aktuell miljömedicinsk riskanalys. Berlin konstaterar att sjukdomssymtom kan uppträda vid så låga kvicksilverhalter att man nu är nere i nivåer som kan uppträda hos människor med amalgamfyllningar. I den miljömedicinska riskanalysen drar han bl.a. följande slutsatser:

- Kviksilver är ett multipotent gift med effekter på flera nivåer i cellens biokemiska dynamik och får därmed anses vara ett olämpligt tandfyllningsmaterial.
- Det är angeläget att läkare och tandläkare uppmärksammas på att alla tandrestaureringsmaterial kan ge upphov till biverkningar.
- Varje läkare och tandläkare bör vid oklara sjukdomstillstånd och vid autoimmuna sjukdomar överväga om biverkningar från kvicksilver frisatt från amalgam kan vara en bidragande orsak till symtomen.
- Sanering av befintliga amalgamfyllningar bör inte företas utan medicinska skäl.

Utredningen anser att det finns starka skäl att misstänka att amalgam hos känsliga personer kan orsaka eller bidra till sjukdomssymtom. Utredningen anser vidare att det finns skäl för regering och riksdag att med tillämpning av försiktighetsprincipen av både hälso- och miljöskäl påskynda utfasningen av amalgam inom tandvården.

Förvaltningen delar utredningens uppfattning att utfasningen av amalgam bör påskyndas.

Bättre vård och bemötande

Ett bra omhändertagande inom vården är viktigt för personer som relaterar sina symtom till amalgam och andra dentala material. Utredningen anser att i den mån detta inte sker, beror det i första hand på bristande kunskaper om diagnos- och behandlingsmetoder och om hur dentala material kan påverka kroppen. Dessa kunskaper behöver öka och det är viktigt att läkare och tandläkare samarbetar i vården av dessa patienter.

Utredningen anser att det inom varje region bör finnas minst en enhet med hög och varierad kompetens för utredning och behandling av patienter som har en bred symtombild med svårdiagnosticerade sjukdomssymtom som kan tänkas relaterade till tandvårdsmaterial. De bör också kunna tilldelas en viktig roll i utbildningen av hälso- och sjukvårdens och tandvårdens personal inom regionen i frågor som gäller utredning, vård och bemötande.

Förvaltningen delar utredningens uppfattning att det är viktigt att en fortsatt satsning sker för att utveckla bättre former för att bemöta, utreda och behandla samt stötta de berörda patienterna. Regionala resurscentra kan därvid vara lämpliga både för omhändertagandet av patienterna och för kompetensutveckling inom sjukvården och tandvården. Vill man säkerställa att resurscentra blir etablerade, måste staten svara för finansieringen. I annat fall får inrättande av regionala utrednings- och behandlingsenheter för patienter med svårdiagnosticerade sjukdomssymtom prövas mot andra angelägna behov inom landstingets sjukvård och tandvård.

Ändrat regelverk

Utredningen föreslår att ändringar införs i tandvårdslagen och tandvårdsförordningen i syfte att göra tillämpningen av bestämmelserna i 6 och 7 §§ tandvårdsförordningen enhetligare och med förutsägbar.

Förvaltningen delar utredningens uppfattning att tandvårdsförordningen behöver skrivas om så att den får en enhetligare utformning och att all tandvård som är ett led i en sjukdomsbehandling författningsmässigt behandlas på samma sätt. Förvaltningen delar emellertid inte utredningens uppfattning att även tandvårdslagen behöver skrivas om. Även här anser förvaltningen att all tandvård som är ett led i en sjukdomsbehandling bör hanteras på samma sätt. Något övertygande skäl har inte redovisats för att just de två behandlingsgrupper som berör materialbyte skall behandlas annorlunda i tandvårdslagen än de övriga tolv grupperna.

Utredningen anser att det nuvarande regelverket för åtgärder enligt tandvårdsförordningen inte ger tillräckligt stöd för landstingen att tolka tandvårdslagen och tandvårdsförordningen så att kraven på likställighet och rättssäkerhet uppfylls. Därför föreslås Socialstyrelsen få ett tydligt bemyndigande att utfärda föreskrifter om bl.a. byte av tandfyllningar.

Förvaltningen delar uppfattningen att tydligare föreskrifter behövs. Förvaltningen har under hand med tillfredsställelse erfarit att Socialstyrelsen planerar att inleda arbetet med föreskrifter/allmänna råd redan i höst.

Utredningen redovisar ett antal förslag till förtydliganden som bör göras i tandvårdsförordningen eller alternativt i Socialstyrelsens kommande föreskrifter. Bland annat föreslås att det uttryckligen bör anges att ett krav på säkerställt samband mellan sjukdomsyttring och det dentala materialet inte behöver föreligga vid byte av fyllningar m.m. vid långvariga sjukdomssymtom. Förvaltningen har ingen annan uppfattning i denna fråga.

Utredningen anser att det i framtiden bör vara tillräckligt att kräva intyg från läkare som visar dels att patienten utretts inom hälso- och sjukvården med anledning av sina sjukdomssymtom, dels att det inte finns några medicinska hinder mot att byta tandfyllningarna m.m. som ett led i patientens vård och behandling. Utredningen

anser också att det är viktigt att säkerställa att bestämmelsen även i fortsättningen utformas så att den inte kommer att kunna utnyttjas av andra grupper än vad som avsetts. Förvaltningen anser sig inte böra gå in i detalj på vad ett läkarintyg skall innehålla, men vill understryka betydelsen av att kraven på att en utförlig utredning utförs inom sjukvården innan fyllningsbyte utförs. Läkarnas ansvar för detta får inte minska och en ytlig utredning tillsammans med ett konstaterande att det inte finns något hinder för fyllningsbyte bör inte vara tillräckligt. Inte minst medför kraven på patientsäkerhet att en utförlig medicinsk utredning bör göras i första hand. Om inte kraven på utförlig utredning inom sjukvården bibehålls, kommer antalet patienter som önskar fyllningsbyte att kraftigt öka med ökade kostnader som följd. Skulle staten utforma föreskrifterna så att detta sker, måste också de ökade kostnaderna till följd av detta bäras av staten.

Bättre kontroll av dentala material

Utredningen anser att vårdgivarens och patientens möjligheter att få information inför val av material bör förbättras. Bättre tillsyn och kontroll, gemensamma upphandlingskrav, kontroll av marknadsföring av dentala material samt bättre patientinformation föreslås. Förvaltningen tillstyrker utredningens förslag.

Förbättrad utbildning

Utredningen föreslår att ett nytt krav för tandläkarexamen införs i högskoleförordningen genom att målbeskrivningen för tandläkarexamen kompletteras med ett uttryckligt krav på kunskaper om dentala material och hur de påverkar såväl munhåla som miljö. Vidare föreslås andra förstärkningar inom utbildningarna med avseende på kunskap om dentala material och den aktuella patientgruppen. Förvaltningen delar utredningens önskemål om utökade kunskaper genom att större uppmärksamhet i utbildningarna skulle kunna ägnas dessa frågor.

Fördelning av medel

Utredningen föreslår att högst 18 miljoner kronor avsätts för ett forskningsprogram med klinisk inriktning för att utveckla metoder för diagnos och behandling av dem som relaterar sina symptom till amalgam och andra dentala material. Vidare föreslås en partssammansatt grupp med uppgift att följa den fortsatta utvecklingen inom de områden som aktualiseras av utredningen. Högst 2 miljoner kronor föreslås avsättas för gruppens verksamhet. Förvaltningen tillstyrker förslaget.

Avslutning

Utredningen har aktualiserat många frågor som berör landstingen och som inte påverkas av statliga regler. Ett exempel på sådana är samarbete mellan landsting-

en om gemensamma krav vid upphandling av dentalmaterial vad gäller CE-märkning, fullständiga varuinformationsblad, märkning av produkterna, uppgifter om innehåll, åtgärder vid olycksfall etc. Sakkunskap inom miljöområdet bör anlitas vid upphandlingarna. Vid upphandling av tjänster kan krav ställas på personalens utbildning inom miljöområdet, om patientinformation, om efterföljande av landstingets miljöprogram m.m. Landstinget kan som ägare av Folk tandvården Stockholms län AB påskynda utvecklingen om samarbete mellan landstingen om upphandling. Beställarkontoret vård kan vid upphandlingar skärpa miljökraven.

Personalens fortbildning är ett ansvar för arbetsgivarna. Både inom sjukvården och tandvården finns behov av ökade kunskaper för att ta hand om patienter med bred symtombild som söker vård för svårdiagnosticerade sjukdomstillstånd och där misstanke finns om samband med tandvårdsmaterial. Detta måste beaktas inom såväl inom landstingets sjukvård som inom dess tandvård när utbildningsprogrammen diskuteras. Landstingsstyrelsen kan i samband med resurstilldelningen ge direktiv om detta.

Ett regionalt resurscentrum kan spela en stor roll i fortbildningen av personalen. Vilka organisatoriska förändringar som bör genomföras om ett sådant centrum bildas inom Stockholmsregionen får utredas närmare när de ekonomiska förutsättningarna klarlagts.

Samråd har skett inom landstinget med arbets- och miljömedicin inom samhällsmedicin, miljöavdelningen och upphandlingsansvariga på landstingskontoret, Spesak och juridiska enheten på landstingskontoret. Miljö avdelningen och upphandlingsansvariga på landstingskontoret har lämnat skriftliga synpunkter (bilaga 2 resp. 3). De övriga har ansett tjänsteutlåtandet täcka deras synpunkter. Arbets- och miljömedicin har påmint om att deras läkare ger all vårdpersonal råd i frågor gällande samband med miljöfaktorer och hälsa.

Lars-Bertil Arvidsson

Sören Olofsson